

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ 62100201 วันที่ยื่นคำขอ 4 มีนาคม 2562

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เลือกกบ้านสร้าง (Ban Sang Mat หรือ Suer Kok Ban Sang)

รายการสินค้า เลือกกและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเลือกก

ผู้ขอขึ้นทะเบียน นางสาวช่อม ยะประดิษฐ์

ที่อยู่ 49 หมู่ 1 ตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี 25150

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

เลือกกบ้านสร้าง (Ban Sang Mat หรือ Suer Kok Ban Sang) หมายถึง เลือกกและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเลือกก ทอดด้วยกกกระจูด ซึ่งเป็นกกน้ำจืด ปลูกและแปรรูปในพื้นที่ 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านสร้าง ตำบลบางกระบือ ตำบลบางเตย ตำบลบางยาง ตำบลบางแตน ตำบลบางพลวง ตำบลบางปลาร้า ตำบลบางขาม และตำบลกระทุ่มแพ้ว ของอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี โดยนำกกมาผ่านกระบวนการทอดเสื่อด้วยมือผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน

ลักษณะของสินค้า

(1) เส้นใยกก มีลักษณะเป็นเส้นเล็ก กลม เหนียว ไม่เปื่อยง่าย ลำต้นยาว มีความมันวาว ทนทาน ย้อมสีแล้วติดทนนาน

(2) ประเภทสินค้า

(2.1) เสื่อผืน คือ เสื่อกกที่ผ่านกระบวนการทอดเป็นผืนและเย็บขอบให้เรียบร้อย มีหลายขนาดตามความต้องการใช้งาน

(2.2) เสื่อบุฟองน้ำ คือ เสื่อกกที่ผ่านกระบวนการทอดเป็นผืนและนำฟองน้ำมาบุทั้งผืนแล้วเย็บขอบให้เรียบร้อย

(2.3) เสื่อพับ คือ เสื่อกกที่ผ่านกระบวนการทอดเป็นผืนแล้ว และนำมาตัดตามยาวเป็น 3 ส่วน หรือตามความเหมาะสมของการใช้งาน โดยเย็บต่อกันให้เป็นผืนด้วยผ้าหรือวัสดุอื่น อาจบุฟองน้ำเพื่อเพิ่มความนุ่ม

(2.4) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเลือกก คือ การนำเสื่อผืนไปใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น กระเป๋า หมอน ที่รองจาน ที่รองแก้ว รองเท้า เป็นต้น

(3) ลวดลายของเสื่อ เช่น ลายสายน้ำปราจีนบุรี ลายลูกโซ่ ลายโคมญี่ปุ่น ลายขาวดำ ลายสายสัมพันธ์ ลายเลื่อมลาวัญญ์ ลายยอดฉัตร ลายแหวหางนกยูง เป็นต้น

2. กระบวนการผลิต

วิธีการผลิต

(1) การปลูกกก ปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยเตรียมพื้นที่ไถคราด นำเหง้ากกหรือหัวกกที่มีหน่ออ่อนงอกออกมาไปปลูกเหมือนดำข้าว เมื่อกกออายุประมาณ 1-2 เดือน ให้ใส่ปุ๋ย สูตร 16-20-0 หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

(2) การปาดเกี่ยวกก หลังการปลูกประมาณ 4-5 เดือน กกจะยาวพอปาดได้ สังเกตจากดอกสีน้ำตาลอ่อนและดอกบานเต็มที่ การปาดใช้มีดปาดต้นให้ติดพื้นดินมากที่สุดและนำมาคัดแยกขนาดความยาวของเส้นกกประมาณ 1-2 เมตร

(3) การสลัดกก ต้องทำการสลัดกกก่อนเพื่อคัดความยาวตามที่ต้องการ โดยใช้ไม้วัดกกเพื่อให้ได้ขนาดความยาวสูงสุดประมาณ 9 คืบ จนถึงสั้นที่สุดประมาณ 4 คืบ

(4) การจักกก นำมาจักกกโดยการผ่าเป็นซีกเล็ก ๆ ประมาณ 4-6 ซีก/ต้น หรือกว้างประมาณ 5 มิลลิเมตรต่อซีก ใช้มีดขูดเยื่อสีขาวที่อยู่แกนกลางของกกทิ้งเหลือไว้แค่เปลือกนอกเท่านั้น

(5) การตากกก เมื่อจักกกเรียบร้อยแล้ว นำมาตากให้แห้ง ตากแดดประมาณ 3 แดด (3 วัน) หรือตากจนเส้นกกขาว มิฉะนั้นจะย้อมสีไม่ติดหรือสีติดไม่สม่ำเสมอ การตากแดดตากกับพื้น กกจะแห้งสม่ำเสมอ ถ้าตากกับราวตาก กกจะแห้งไม่สม่ำเสมอ ระหว่างตากต้องไม่ให้โดนฝนหรือน้ำ เพราะกกจะไม่มันวาวเป็นเส้นกลมและนำไปจำหน่ายไม่ได้ เมื่อกกแห้งดีแล้วให้เก็บไว้เป็นมัด ๆ ตามความยาว เช่น 9 คืบ 8 คืบ 6 คืบ เป็นต้น กกที่ตากแห้งแล้วต้องมัดให้แน่น เส้นกกจะเขียวและเป็นเส้นมันวาวกลม

(6) การย้อมสี ใช้สีสำหรับย้อมกกโดยเฉพาะ นำกกแห้งมัดรวมกันไปแช่น้ำให้นิ่มก่อนที่จะนำลงย้อมเตรียมภาชนะสำหรับต้มที่เหมาะสม ต้มน้ำให้เดือด ตักสีที่ต้องการใส่และใส่กกที่แช่น้ำแล้วลงต้ม ใช้เวลาต้มครั้งละประมาณ 5 นาที โดยพลิกไปพลิกมาในน้ำเดือด แล้วยกกกออกนำไปล้างน้ำก่อนที่จะนำไปตาก เพื่อให้เส้นกกที่ย้อมสีแล้วแห้ง ถ้าไม่แช่น้ำเส้นกกจะแบนไม่มันวาวเป็นเส้นกลม หลังจากนั้นนำเข้าสู่ตูบประมาณ 5 ชั่วโมงและเก็บไว้ในที่ร่มรอการทอเสื่อต่อไป

(7) การทอ นำกึ่ง ฝีมทอ และเส้นกกกระจุยที่ย้อมสีจนแห้งมาทอตามลายที่ต้องการ ทอเสร็จนำไปผึ่งแดดและเก็บในที่ร่ม

(8) การนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต้องใช้เสื่อกกผืนที่ทอในพื้นที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มาเย็บโดยใช้จักร ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระเป๋า รองเท้า หมวก ที่รองจาน ที่รองแก้ว โคมไฟ กล่องอเนกประสงค์ เป็นต้น บางขั้นตอนอาจใช้วิธีการเย็บมือ ขึ้นอยู่กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ และวัตถุดิบอื่นที่ใช้เป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อกก เช่น หนัง กระดุม ห่วงโลหะ ผ้าบุ โคร่งเหล็ก เป็นต้น สามารถใช้จากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัดได้ โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ต้องทำในอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เท่านั้น

การบรรจุหีบห่อ

(1) รายละเอียดบนฉลากสินค้าหรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “เสื่อกกบ้านสร้าง หรือ Ban Sang Mat หรือ Suer Kok Ban Sang”

(2) ให้ระบุชื่อ-ที่อยู่ ผู้ผลิต/ผู้แปรรูป/ผู้ประกอบการ ที่สามารถติดต่อได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดปราจีนบุรี มีสภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบจนถึงลักษณะภูเขาสูงชัน พื้นที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ละติจูดที่ 13 องศา 59 ลิปดา 42 พิลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 101 องศา 13 ลิปดา 17 พิลิปดา ตะวันออก มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มร้อยละ 97 และเป็นพื้นน้ำร้อยละ 3 ของพื้นที่ มีเนื้อที่ประมาณ 236,095 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 182,932 ไร่ หรือ ร้อยละ 77.48 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ที่อาศัยและอื่น ๆ ประมาณ 53,163 ไร่ หรือ ร้อยละ 22.52 ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านคือ แม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งไหลไปบรรจบกับแม่น้ำนครนายกที่ตำบลบางยางเกิดเป็นแม่น้ำบางปะกง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดปราจีนบุรี มีสภาพอากาศที่แห้งแล้งและชุ่มชื้นสลับกัน แบบฝนเมืองร้อน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะมีอากาศชุ่มชื้น ฝนตกตลอดฤดู แต่ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาวนั้น จะมีอากาศแห้งแล้ง มีฤดูแตกต่างกัน 3 ฤดู คือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27-30 องศาเซลเซียส โดยพื้นที่อำเภอบ้านสร้าง มีสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป อากาศร้อนจัดในฤดูร้อน อุณหภูมิสูงสุดวัดได้ประมาณ 40 องศา อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ประมาณ 15 องศา มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 28.4 องศา

ด้วยลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของอำเภอบ้านสร้างที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ในที่นาเป็นดินเหนียวที่มีน้ำขัง และส่งผลให้กกระจัดซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการทอเสื่อกกของอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะที่เหนียว ไม่เปื่อยง่าย แข็งแรง ทนทานกว่าเสื่อกกจากแหล่งอื่นและสายพันธุ์อื่น เมื่อนำมาย้อมสีจะได้สีที่ติดทน

ประวัติความเป็นมา

ชาวอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ทำการเพาะปลูกและทอเสื่อกกเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นระยะเวลานาน จนเมื่อปี พ.ศ. 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาที่กลุ่มเพื่อดูความเป็นอยู่ของชาวบ้านสร้าง พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นการทอเสื่อกกในชุมชน ทรงมีกระแสรับสั่งกับคุณปู่หมอใช้ ยะประดิษฐ์ ขอให้สมาชิกได้มีการพัฒนาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยจากเสื่อกกให้มากขึ้น ให้เป็นสินค้าที่ทันสมัย นำออกมาจำหน่ายพร้อมกับทรงย้ำว่าขอให้อนุรักษ์และสืบสานการทอเสื่อกกนี้ให้อยู่จนถึงลูกหลานสืบต่อไป และเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ระหว่างยังไม่ได้ผลผลิตจากการทำนา โดยผู้ที่ริเริ่มแปรรูปเสื่อกกเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ กลุ่มแรกคือกลุ่มเกษตรกรทำนาข้าวตำบลบางพลวง หมู่ที่ 1 ตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี และขยายไปยังเกษตรกรอื่นในพื้นที่อำเภอบ้านสร้าง ซึ่งผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่อกกจะผลิตจากกกที่เพาะปลูกในพื้นที่อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตและแปรรูป เลื่อยกบบ้านสร้าง ครอบคลุมพื้นที่ 9 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านสร้าง ตำบลบางกระเบา ตำบลบางเตย ตำบลบางยาง ตำบลบางแตน ตำบลบางพลวง ตำบลบางปลาร้า ตำบลบางขาม และตำบลกระทุ่มแพ้ว ของอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี รายละเอียดตามแผนที่

5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

(1) เลื่อยกบบ้านสร้าง จะต้องมีการผลิตและแปรรูป ในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือมีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า เลื่อยกบบ้านสร้าง รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

(1) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เลื่อยกบบ้านสร้าง

(2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เลื่อยกบบ้านสร้าง และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
